

Р. П. БОЙЧУК,

кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник НДІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

## ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

У статті розкрито поняття інвестиційної безпеки, наведено основні чинники, що справляють на неї вплив. Проаналізовано стан законодавства України щодо закріплення правового механізму протидії загрозам інвестиційній безпеці держави, а також наведено рекомендації щодо напрямів формування законодавства в цій сфері.

**Ключові слова:** інвестиції, інвестиційна безпека, інвестиційна діяльність.

**Постановка проблеми.** Упродовж більш як двох десятиліть Україна накопичувала досвід інвестиційної діяльності, її правової регламентації; проводила активну політику зі створення ефективного внутрішнього інвестиційного ринку, залучення іноземного капіталу в країну; міняла стратегію і тактику управління інвестиційними процесами, але і до цього дня, на наш погляд, вона не змогла виробити дієві, адекватні сьогоденню механізми виявлення, моніторингу та запобігання ризикам в інвестиційній сфері на державному, регіональному рівні та рівні окремих суб'єктів господарювання.

Україна й досі залишається вразливою до дій недобросовісних інвесторів чи псевдоінвесторів, що зумовлює необхідність комплексного дослідження проблем правового забезпечення інвестиційної безпеки в державі.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Державне регулювання інвестиційних процесів і ефективність інвестицій досліджували такі зарубіжні економісти, як Дж. Александер, І. Ансоф, Дж. Бейлі, Е. Бредлі, Дж. Гікс, А. Гропеллі, Дж. М. Кейнс, Дж. Кокс, Г. Марковіц, Дж. Маршалл, Ф. С. Мишкін, М. Міллер, Ф. Модільяні, Ж. Моссен, Е. Нікбахт, К. Рейлі, Ж. Ривуар, С. Росс, П. Самуельсон, Дж. Сорос, Д. Стейнер, С. Уелш, І. Фішер, І. Форестер, М. Фрідман, В. Шарп та ін.

Вагомий внесок у формування теоретично-методологічних і практичних аспектів інвестиційного забезпечення соціально-економічного розвитку країни на основі державного регулювання інвестиційної діяльності внесли такі провідні вчені, як: Д. В. Задихайло, В. К. Мамотов, О. П. Подцерковний, С. В. Глібко, В. А. Устименко, В. С. Щербина, О. М. Вінник, М. П. Лукінська, О. Барановський, З. Герасимчук, О. Дзюблюк, П. Єгорова, І. Камінська, М. Карлін, М. Козоріз, Н. Краснокутська, І. Лу-

ніна, Б. Луців, І. Лютий, С. Науменкова, Л. Пейкова, С. Рогачов, Е. Терещенко, Л. Федулова, В. Ходаківська, С. Шумська і багато інших.

Значна увага питанням інвестиційної безпеки та інвестиційної діяльності приділялася в працях науковців-економістів О. Баранівського, В. Т. Білоус, Т. Затонацької, А. Ставицького, Г. П. Ситник, А. Макухи, Н. Р. Нижник, Є. В. Мішук, І. І. Москаль, Л. Руснак, О. Малютіна, Г. Данилюка, В. Кириленка, Я. М. Недашківського, К. Подгорної, С. Ткаленко та ін.

**Метою** цієї статті є аналіз джерел правового регулювання забезпечення інвестиційної безпеки України та проблем законодавчого формування механізмів виявлення, моніторингу та протидії загрозам в інвестиційній сфері.

**Виклад основного матеріалу.** У вітчизняному законодавстві дано декілька визначень поняття «інвестиції». Поняття «інвестиції» та всіх його похідних зазначаються у Господарському кодексі України (ГК) та Законі України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ «Про інвестиційну діяльність». Крім того, цей термін та його похідні використовуються і в інших нормативно-правових актах, а саме у: 1) Бюджетному кодексі України від 08.07.2010 р. № 2456-VI; 2) Податковому кодексі України (ПК); 3) Законі України від 15.03.2001 р. № 2299-III «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)»; 4) Законі України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР «Про режим іноземного інвестування»; 5) Законі України від 15.07.1999 р. № 977-XIV «Про внесення змін до деяких законів України з метою стимулювання інвестиційної діяльності»; 6) Законі України від 23.02.2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок»; 7) Законі України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні» та інших нормативно-правових актах.

Україна є стороною більше 70 двосторонніх угод про захист інвестицій, однак немає універсальних міжнародних договорів, які б встановлювали одноманітність до визначення понять та стандартів як правового регулювання інвестиційної діяльності, так і захисту прав іноземної власності. Аналогічна ситуація простежується і в національному законодавстві України. Так, Закону України «Про інвестиційну діяльність» кореспондують положення близько 200 законодавчих і підзаконних нормативних актів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [1]. Такими цінностями можуть бути: кошти, цільові банківські вклади, паї, акції та інші цінні папери; рухоме та нерухоме майно (будинки, споруди, устаткування та інші матеріальні цінності); майнові права, що випливають з авторського права, досвід та інші інтелектуальні цінності; сукупність технічних, комерційних та інших знань, оформлених у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того чи іншого виду виробництва, але не запатентованих (ноу-хау); права користування землею, водою, ресурсами, будинками, спорудами, обладнанням, а також інші майнові права; інші цінності.

У свою чергу, ч. 1 ст. 326 ГК визначає, що інвестиціями у сфері господарювання визнаються довгострокові вкладення різних видів майна, інтелектуальних цінностей та майнових прав в об'єкти господарської діяльності з метою одержання доходу (прибутку) або досягнення іншого соціального ефекту.

Відповідно до ПК (підп. 14.1.81 ст. 14) інвестиції – господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів у обмін на кошти або майно.

Отже, одна з основних проблем, яка призводить до колізійної ситуації в українському законодавстві, пов'язана з розбіжностями в застосуванні тих чи інших термінів та їх визначень. Уже сьогодні варто формувати національний єдиний нормативно-правовий простір і забезпечувати однозначність застосування юридичної, економічної та фінансової термінології і в межах окремих нормативно-правових актів, і в рамках усього галузевого законодавства.

Але в будь-якому випадку визначення інвестицій пов'язують із використанням капіталу або довгостроковими капітальними вкладеннями з метою одержання прибутку. Таким чином, інвестиції мають фінансовий і виробничий аспекти.

Аналіз наукових досліджень і законодавчої регламентації інвестицій дозволяє виділити кілька основних ознак:

1) інвестиції є капіталом, власністю в різних видах і формах, які вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) або досягається соціальний та екологічний ефект. Такі цінності повинні бути не вилучені з обороту відповідно до законів України. Це зумовлює важливість інституту власності для визначення юридичної суті інвестицій;

2) зазначені цінності набувають статусу інвестицій після їх вкладення в об'єкти господарської діяльності;

3) строк вкладення повинен бути достатнім для досягнення мети інвестування, тобто інвестиції мають довгостроковий характер;

4) вкладення відбувається в об'єкти господарської діяльності, які являють собою будь-яке майно, у тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях та сферах народного господарства, цінні папери, цільові грошові вклади, науково-технічну продукцію, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права;

5) цінності, що вже вкладені в об'єкти господарської діяльності, підлягають використанню у процесі підприємницької або некомерційної господарської діяльності;

6) метою інвестування є досягнення економічного та/або соціального ефекту та екологічного ефекту.

Але необхідно визнати, що в цих термінах, такій правовій регламентації не визначений баланс приватних та публічних інтересів в інвестиційній сфері. У Конституції України (ст. 42), Цивільному кодексі України (ст. 3), ГК (ст. 42) на рівні принципів положень закріплено, що кожен має право на заняття підприємницькою діяльністю, яка не заборонена законом. Такий спосіб обмеження свободи підприємницької діяльності, який встановлений у цих нормах, не відображає необхідного балансу інтересів особи та суспільства. Підтвердженням тому є наше повсякденне господарське життя, в якому підприємці здійснюють свою діяльність. Виявляється домінування не позитивної свободи підприємництва з урахуванням соціальної направленості, потреб суспільства, окремого громадянина, а навпаки – основна цілеспрямованість на отримання прибутку призводить до негативних тенденцій, які відображають дисбаланс публічних та приватних інтересів.

Таким чином, здебільшого в суспільстві реалізується негативна свобода суб'єктів господарювання. Тому держава повинна чітко визначити своє місце і роль у регулюванні господарської діяльності.

Міжнародно-правові акти не містять поняття «інвестиції», а лише формулюють (неповний) пере-

лік прав і інтересів, що охороняються в якості інвестицій, роблячи це в основному без текстової ув'язки з питаннями сприяння розвитку. Аналогічно цьому, також нічого не говориться про поняття «інвестиції» в положенні ст. 25 (1) Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (КУИС) [2]. Тут указується лише: «В компетенції Центру знаходиться вирішення правових суперечок, що виникають безпосередньо із стосунків, пов'язаних з інвестиціями, між Договірною державою (чи будь-яким уповноваженим органом Договірної держави, про яку повідомлено Договірною державою Центру) і особою іншої Договірної держави, за умови наявності письмової згоди учасників суперечки про передачу такої суперечки для розгляду Центру».

Незважаючи на відсутність детального визначення поняття «інвестиції» в Конвенції, на основі арбітражної судової практики, і в першу чергу в рішенні у справі *Salini v. Мороссо*, були сформульовані критерії, за якими чіткіше визначається предметна юрисдикція МЦУИС. Відповідно до вказаного рішення типовими є такі характеристики інвестицій:

- по-перше, це матеріальний вклад інвестора у певний проект;
- по-друге, це визначена тривалість обґрунтованих таким чином економічних стосунків;
- по-третє, наявність у інвестора мети отримати прибуток;
- в-четвертих, прийняття ними економічного ризику;
- по-п'яте, сприяння інвестиції розвитку приймаючої держави.

Саме в сукупності цих п'яти ознак (з урахуванням ознаки – сприяння інвестиції розвитку приймаючої держави) закладений зміст балансу приватних та публічних інтересів, захисту інвестиційного ринку держави.

У сучасних політичних, соціально-економічних умовах, умовах різкого посилення загроз державному суверенітету України питання економічної та її складової – інвестиційної безпеки стає найбільш актуальним.

Зупинимося спочатку на огляді існуючих визначень поняття «економічна безпека» і її складової – «інвестиційна безпека» держави.

У першу чергу розглянемо Закон України «Про основи національної безпеки України» [3], адже, логічно, саме в ньому необхідно було б закріпити такі визначення. Проте законодавець обмежився визначенням пріоритетів національних інтересів та видів загроз таким інтересам та національній безпеці. Статтею 7 Закону визначені загрози посягань з боку окремих груп та осіб на державний суверенітет, територіальну цілісність, економічний, науково-

технічний і оборонний потенціал України, права і свободи громадян.

В економічній сфері до загроз національним інтересам віднесено зниження інвестиційної та інноваційної активності і науково-технічного та технологічного потенціалу, скорочення досліджень на стратегічно важливих напрямках інноваційного розвитку; небезпечно для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу у стратегічних галузях економіки; неконтрольоване ввезення в Україну екологічно небезпечних технологій, речовин, матеріалів і трансгенних рослин, збудників хвороб, небезпечних для людей, тварин, рослин і організмів, екологічно необґрунтоване використання генетично змінених рослин, організмів, речовин та похідних продуктів і т. д.

Такий підхід законодавця призводить до відсутності законодавчо закріплених необхідних і достатніх ознак правових категорій «економічна безпека», «інвестиційна безпека».

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [4] здійснило спробу нормативно визначити економічну безпеку як стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз, забезпечувати високу конкурентоспроможність у світовому економічному середовищі і характеризує здатність національної економіки до сталого та збалансованого зростання. Таким чином, чим вища стійкість виробництва, зайнятості, інвестицій і одночасно більші можливості подальшого збільшення зростання економіки, її модернізації і розвитку, підвищення конкурентоспроможності, тим вища економічна безпека країни. Виходячи з визначення видно, що економічна безпека включає інвестиційну безпеку.

Інвестиційно-інноваційна безпека, згідно з Методичними рекомендаціями, – це стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості.

Національний інститут проблем міжнародної безпеки при Раді національної безпеки та оборони України під інвестиційною безпекою розуміє такий рівень інвестування економіки, який забезпечував би її розширене відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння [5].

Подібного погляду щодо поєднання інвестиційної безпеки країни з рівнем інвестицій дотримуються й окремі науковці. Зокрема О. І. Барановський [6]

під інвестиційною безпекою розуміє досягнення такого рівня інвестицій, що дозволяє оптимально задовольняти поточні інвестиційні потреби національної економіки. Подібне тлумачення наводить В. І. Кириленко, який визначає інвестиційну безпеку як здатність підтримувати виробничі нагромадження та вкладення капіталу на рівні, що забезпечує необхідні темпи розширеного відтворення, реструктуризацію та технологічне переозброєння економіки [7, с. 56]. Крім того, науковець указує на те, що інвестиційна безпека, з одного боку, характеризує досягнутий рівень використання інвестиційних ресурсів в економіці, а з іншого – визначає процес та напрями ефективного їх використання [7, с. 14].

А. Сундук і Я. Юрін зазначають, що інвестиційна безпека визначається можливістю нагромадження ресурсів або капітальних вкладень [8, с. 24].

Інші науковці (зокрема, А. А. Мещеряков, А. Макух, І. Б. Висоцька, Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха [9–12]) розглядають інвестиційну безпеку як процес забезпечення такого стану інвестиційної сфери, за якого економіка здатна зберігати й підтримувати достатній рівень інвестиційних ресурсів в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз, що є необхідним для забезпечення стійкого розвитку й соціально-економічної стабільності країни, зростання конкурентоспроможності її економіки та добробуту населення. Дане визначення інвестиційної безпеки держави розглядається з позиції забезпечення певного рівня інвестиційних ресурсів задля створення передумов стабільності економіки країни та добробуту населення в умовах дії внутрішніх і зовнішніх загроз. Що, у свою чергу, зумовлює потребу діагностування, моніторинг таких загроз, створення дієвої законодавчої бази щодо протидії їм. Як зазначають Є. В. Міщук, Ю. Б. Кашубіна, інвестиційна безпека держави не повинна обмежуватися ні рівнем інвестицій, ні спроможністю їх генерувати. На їх погляд, інвестиційну безпеку держави слід розглядати в контексті стану захищеності під час здійснення інвестування самої країни, інвестора, а також суб'єктів господарювання та населення цієї країни, при якому нейтралізовано всі загрози [13, с. 14].

У законодавстві та в науковій літературі зустрічаються поняття «захист інвестицій», «захист прав інвесторів», «державні гарантії захисту інвестицій», проте відсутні систематизовані правові положення про захист прав реципієнта інвестицій, територіальної громади, держави. Для з'ясування їх сутності та співвідношення зупинимося на кожному з них. Так, ч. 1 ст. 19 ЗІД визначає захист інвестицій як комплекс організаційних, технічних та правових заходів, спрямованих на створення умов, які сприяють збереженню інвестицій, досягненню цілі внесення інвестицій, ефективній діяльності об'єктів інвестуван-

ня та реінвестування, захисту законних прав та інтересів інвесторів, у тому числі права на отримання прибутку (доходу) від інвестицій. Захист прав та законних інтересів інвесторів у чинному законодавстві не визначається, але, виходячи з ч. 1 ст. 19 Закону України «Про інвестиційну діяльність», є складовою частиною захисту інвестицій.

На наш погляд, інвестиційну безпеку держави слід розглядати через призму захисту впродовж усього інвестиційного процесу інвестора, реципієнта, держави, а також суб'єктів господарювання та населення країни, при якому нейтралізуються всі загрози.

Оцінити рівень інвестиційної безпеки, як зазначає В. І. Кириленко, дозволять індикатори інвестиційних ризиків – граничні показники відбивають дію економічних чинників на інвестиційну безпеку. Індикатори інвестиційних ризиків повинні відповідати критеріям інвестиційної безпеки і визначати її параметри на різних рівнях:

- макrorівні – для економіки в цілому;
- мезорівні – у регіонах і галузях економіки;
- мікрорівні – на підприємствах, у компаніях і корпораціях з урахуванням чинників інвестиційних ризиків [14].

Для стимулювання подальшого економічного розвитку України по індустріально-інноваційному шляху потрібне максимальне використання можливостей прямих іноземних інвестицій і підвищення ефективності процесів їх залучення. Прямі іноземні інвестиції представляють найбільш затребувану форму капіталовкладень, що дозволяє здійснити реалізацію великих і важливих проектів і забезпечує впровадження новітніх технологій у нашій країні. З моменту надбання незалежності одним з пріоритетних завдань державної політики України є підтримка сприятливого інвестиційного клімату і подальше стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій в економіку держави.

Інвестиції, на відміну від торгівлі, є могутнішим засобом втручання в економічний суверенітет. Для стабільного розвитку економіки держави важлива не лише кількісна, але і якісна характеристика інвестиційних вкладень. Саме якісна складова інвестицій, їх зміст може викликати виникнення загроз для національної безпеки держави в глобальних масштабах.

Зовнішньоекономічна безпека – це стан відповідності зовнішньоекономічної діяльності національним економічним інтересам, що забезпечує мінімізацію збитків держави від дії негативних зовнішніх економічних чинників та створення сприятливих умов для розвитку економіки завдяки її активній участі у світовому розподілі праці [4]. Її можна охарактеризувати як здатність національної господарської системи впливати на інвестиційний процес,



який може справляти вплив на стратегічну конкурентоспроможність економіки і стійке зростання.

Стаття 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» визначає іноземних інвесторів як суб'єктів, які провадять інвестиційну діяльність на території України, а саме: юридичні особи, створені відповідно до законодавства іншого, ніж законодавство України; фізичні особи – іноземці, які не мають постійного місця проживання на території України і не обмежені у дієздатності; іноземні держави, міжнародні урядові та неурядові організації; інші іноземні суб'єкти інвестиційної діяльності, які визнаються такими відповідно до законодавства України. Тобто український законодавець наводить невичерпний перелік осіб, які можуть бути іноземними інвесторами, та зазначає, що ці суб'єкти провадять інвестиційну діяльність на території України.

Звертаю увагу на той факт, що існування міжнародно-правового регулювання іноземних інвестицій в Україні призводить до певного розширення кола суб'єктів, які можуть бути визнані як іноземні інвестори (згідно з деякими міжнародними договорами України до нього включаються підприємства з іноземними інвестиціями, що контролюються іноземними інвесторами, громадяни України, які постійно проживають за кордоном, організації та інші утворення, що не мають статусу юридичної особи).

Тобто український законодавець наводить невичерпний перелік осіб, які можуть бути іноземними інвесторами, та зазначає, що ці суб'єкти провадять інвестиційну діяльність на території України. Проте таке визначення безвідносно до походження інвестора та його капіталу. Більшість прямих іноземних інвестицій, які приходять в Україну, за даними органів статистики, поступають в Україну з офшорних зон, що, у свою чергу, може свідчити про псевдопрямі іноземні інвестиції (майнові цінності, які попередньо вивезені з України).

Нині в структурі українського імпорту з економічно розвинених країн переважає продукція машинобудівної галузі, причому за рахунок кредитів цих же розвинених країн, наданих для фінансування інвестиційних проектів або отримання іноземних інвестицій. Це призводить до того, що Україна закуповує у кредитуючої сторони технологічне устаткування, на жаль, вже застаріле і відстає від кращих світових зразків. Таким чином, Україна сприяє розвитку модернізації виробництва розвиненіших країн, що відкидає її саму від інноваційних процесів і призводить до втрати національної конкурентоспроможності.

Іноземні інвестори розуміють підвищений інвестиційний ризик у нашій державі. Ці ризики пов'язані перш за все з корупцією, відсутністю верховенства права, бюрократичними перепонами та бойовими

діями на сході нашої держави. Висока прибутковість і інфляція в Україні стимулюють іноземних суб'єктів господарювання до підрядних замість партнерських, інвестиційних стосунків. Це призводить до переважання вивезення капіталу з країни, а не до ввезення. Крім того, іноземний капітал також концентрується в експортно-орієнтованих галузях, закріплюючи деформацію української економіки.

Забезпечення заходів з посилення інвестиційної безпеки може відбуватися за такими напрямками:

- створення правових механізмів прогнозування, виявлення і нівелювання існуючих загроз шляхом постійного моніторингу;
- визначення правових, адміністративних, організаційних засобів протидії існуючим загрозам інвестиційній безпеці держави та подолання їх наслідків;
- створення структури національного інвестиційного ринку, що має запас міцності;
- формування прозорих легітимних інвестиційних стосунків, ефективної структури власності і диверсифікації джерел фінансування інвестиційної діяльності;
- формування системи показників оцінки стану інвестиційної безпеки національної економіки за рівнями інвестиційного потенціалу, інвестиційного клімату, інновацій, інвестиційної активності.

З метою формування національного законодавства, яке б забезпечило дієву основу функціонування механізму забезпечення безпеки інвестиційного ринку України, необхідно:

- класифікувати та нормативно визначити чинники, що детермінують інвестиційну безпеку національної економіки;
- визначити методи та засоби забезпечення державного регулювання інвестиційної безпеки економіки України (прямі, непрямі, адміністративні, організаційні, фінансові і т. д.);
- визначити інструменти інвестиційної політики, спрямованої на розширене відтворення і посилення його інноваційною складовою;
- визначити доміанти (сегменти) економіки в загальному обсязі залучених і освоєних інвестицій, які б виступили інвестиційним локомотивом галузей, які вони забезпечують.

У реаліях України галузями, здатними до самостійного розвитку і вдосконалення, є: транспорт, зв'язок, харчова і лісова промисловість, електроенергетика і металургія. Проте в перерахованих галузях зростання носить більш відновний характер, ніж інвестиційний, і тим більше інноваційний. Це зумовлено низьким рівнем прямих дійсно іноземних інвестицій у реальному секторі економіки.

**Висновки.** Забезпечення інвестиційної безпеки національної економіки потребує: формування правових механізмів державного регулювання безпеки

в інвестиційній сфері; формування правової основи створення і вдосконалення сприятливого інвестиційного клімату; формування правових механізмів розвитку і вдосконалення якості інвестиційного потенціалу національної економіки; правового врегулювання функціонування рівнів забезпечення інвестиційної безпеки з визначенням кола суб'єктів та їх компетенції зі здійснення такої діяльності; розмежування функції суб'єктів з нейтралізації наявних загроз (поточна інвестиційна безпека) і відвертання можливих (перспективна інвестиційна безпека); врегулювання форм та порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють діяльність у сфері забезпечення інвестиційної безпеки. З боку держави це податковий, фінансовий, адміністративний контроль, а недержавні суб'єкти здійснюють контроль через спеціальні установи (аудиторські фірми, третейські суди і т. ін.) і громадські об'єднання. Крім того, конкретні форми контролю утворюють ланцюг зворотного зв'язку і коригування поставлених завдань для досягнення максимальної ефективності функціонування системи.

З позицій структури правового механізму забезпечення інвестиційної безпеки необхідно включити три взаємозв'язані складові: формування інвестиційного активу, інвестування і реалізації інвестиційного проекту.

Перша складова правового механізму забезпечення інвестиційної безпеки – формування інвестиційного активу – полягає в створенні правових передумов стабільного і стійкого накопичення ресурсів і їх трансформації в інвестиції. Складова інвестування – формування правових засобів вкладення інвестицій, стабілізація, подовження і здешевлення інвестиційного циклу господарюючих суб'єктів. Механізм реалізації спрямований на безперешкодне, ефективне використання результатів інвестиційної діяльності в національній економіці і за її межами. Кожній складовій механізму забезпечення інвестиційної безпеки повинен відповідати відповідний правовий режим, зумовлений формами власності інвестицій та об'єктів інвестиційної діяльності, видом ресурсів та правового режиму їх використання з гармонічним поєднанням публічних та приватних інтересів.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 №1560-ХІІ. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 47. Ст. 646.
2. Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами (Конвенцію ратифіковано Законом № 1547-ІІІ від 16.03.2000). *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 21. Ст. 161. URL: [http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_060](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060).
3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 черв. 2003 р. № 964-ІV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 39. Ст. 351.
4. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України»: Наказ Мінекономрозвитку України від 29.10.2013 № 1277. URL: <http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii>.
5. Власюк О. С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. Київ, 2008. 48 с.
6. Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія. Київ: КНТЕУ, 2004. 759 с.
7. Кириленко В. І. Інвестиційна складова економічної безпеки: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 232 с.
8. Сундук А., Юрін Я. Банківське кредитування як чинник гарантування інвестиційної безпеки регіонів України. *Вісник Національного банку України*. 2004. № 1. С. 24–26.
9. Мещеряков А. А., Новікова Л. Ф. Інвестиційна безпека держави. *Вісник Академії митної служби України. Серія: Економіка*. 2013. № 2. С. 23–29.
10. Макух А., Руснак Л. Інвестиційна безпека України в системі світової економічної безпеки. URL: <http://intkonf.org/makuharusnakinvestitsynabezpekaukrayinivsystemisvitovoyiekonomichnoyibezpek/>.
11. Висоцька І. Б., Моравецька Н. В. Проблеми та шляхи забезпечення інвестиційної безпеки держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2013. Вип. 2. С. 11–17.
12. Економічна безпека держави: сутність та напрями формування: монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, С. М. Макуха та ін.; за ред. Л. С. Шевченка. Харків: Право, 2009. 312 с.
13. Міщук Є. В., Кашубіна Ю. Б. Дефініції економічної категорії «інвестиційна безпека». *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 2. С. 12–16. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe).
14. Кириленко В. І. Інвестиційна безпека: сучасні тенденції та загрози. *Забезпечення національної безпеки України в умовах глобальних та регіональних невизначеностей*: матеріали кругл. столу (Київ, 6 берез. 2012 р.) / за ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, Г. П. Ситника. Київ: НАДУ, 2012. 159 с.

## REFERENCES

1. Pro investytsiinu diialnist : Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 № 1560-XII [On investment activity : Law of Ukraine of 18.09.1991 № 1560-XII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – The Supreme Council Of Ukraine*, 47, 646 [in Ukrainian].
2. Konventsiiia pro poriadok vyrishennia investytsiinykh sporiv mizh derzhavamy ta inozemnymy osobamy ( Konventsiiu ratyfikovano Zakonom № 1547-III vid 16.03.2000. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2000, № 21, St. 161 [The Convention on the settlement of investment disputes between States and foreign persons (ratified by Law № 1547-III of 16.03.2000, (VVR), 2000, № 21, article 161]. *zakon2.rada.gov.ua*. URL: [http:// zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995\\_060](http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_060) [in Ukrainian].
3. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 19 chervnia 2003 roku № 964-IV [On the basics of national security of Ukraine: Law of Ukraine of 19 June 2003 № 964-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) – The Supreme Council of Ukraine (CDF)*, 39, 351 [in Ukrainian].
4. Metodichni rekomendatsii schodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy (Nakaz Minekonomrozvytku Ukrainy vid 29.10.2013 № 1277) [Methodological recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine (Order of Ministry of economic development of Ukraine of 29.10.2013 № 1277)]. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy – The Ministry of economy of Ukraine. *me.gov.ua*. URL: [http:// me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii](http://me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=MetodichniRekomendatsii) [in Ukrainian].
5. Vlasiuk, O.S. (2008). *Teoriia i praktyka ekonomichnoi bezpeky v systemi nauky pro ekonomiku [Theory and practice of economic security in the system of the science of Economics]*. Nats. instytut problem mizhnarodnoi bezpeky pry Radi nats. bezpeky i oborony Ukrainy. Kyiv [in Ukrainian].
6. Baranovskyi, O.I. (2004). *Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia) [Financial security in Ukraine (assessment methodology and mechanisms)]*. Kyiv: KNTEU [in Ukrainian].
7. Kyrylenko, V.I. (2005). *Investytsiina skladova ekonomichnoi bezpeky [The investment component of economic security]*. Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
8. Sunduk, A., & Yurin, Ya. (2004). Bankivske kredytuvannia yak chynnyk harantuvannia investytsiinoi bezpeky rehioniv Ukrainy [Bank lending as a factor of investment safety of Ukraine’s regions]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Bulletin of the National Bank of Ukraine*, 1, 24–26 [in Ukrainian].
9. Meshcheriakov, A.A., & Novikova, L.F. (2013). Investytsiina bezpeka derzhavy [The investment security of the state]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy. Ser.: Ekonomika – Bulletin of the Academy of customs service of Ukraine. Ser.: Economy*, 2, 23–29 [in Ukrainian].
10. Makukh, A., & Rusnak L. Investytsiina bezpeka Ukrainy v systemi svitovoi ekonomichnoi bezpeky [Investment security of Ukraine in the system of world economic security] (n.d.). *intkonf.org*. URL: [http:// intkonf.org/makuharu/snakinvestitsiynabezpekaukrayinivsystemisvitovoyiekonomichnoyibezpek/](http://intkonf.org/makuharu/snakinvestitsiynabezpekaukrayinivsystemisvitovoyiekonomichnoyibezpek/) [in Ukrainian].
11. Vysotska, I.B., & Moravetska, N.V. (2013). Problemy ta shliakhy zabezpechennia investytsiinoi bezpeky derzhavy [Problems and ways of ensuring investment security of the state]. *Naukovyi visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. seriia ekonomichna – Scientific Bulletin of the Lviv state University of internal Affairs. a series of economic*, 2, 11–17 [in Ukrainian].
12. Shevchenko, L.S., Hrytsenko, O.A., & Makukha, S.M. et al. (2009). *Ekonomichna bezpeka derzhavy: sutnist ta napriamy formuvannia [The state’s economic security: essence and tendencies of formation]*. L.S. Shevchenko (Ed.). Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
13. Mishchuk, Ye.V., & Kashubina, Yu.B. (2015). Definitcii ekonomichnoi katehorii «investytsiina bezpeka» [Definition of economic category “investment security”]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investment: practice and experience*, 2/2015, 12–16. *irbis-nbuv.gov.ua*. URL: [http:// www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis\\_nbuv/cgiirbis\\_64.exe](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe) [in Ukrainian].
14. Kyrylenko, V.I. (2012). Investytsiina bezpeka: suchasni tendentsii ta zahrozy [Investment security: current trends and threats]. *The national security of Ukraine in conditions of global and regional uncertainties: Materialy kruhl. stolu (Kyiv, 6 berez. 2012) – The materials of the round. table (Kyiv, 6 March. 2012)*. Yu.V. Kovbasiuk, K.O. Vashchenko, H.P. Sytnyk (Ed.). Kyiv: NADU [in Ukrainian].

Р. П. БОЙЧУК

кандидат юридических наук, ведучий научний співробітник НІІ правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України

## ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ УКРАИНЫ

В статье раскрывается понятие инвестиционной безопасности, приводятся основные факторы, оказывающие на нее влияние. Проанализировано состояние законодательства Украины относительно закрепления правового механизма противодействия угрозам инвестиционной безопасности государства, а также приведены рекомендации по направлениям формирования законодательства в этой сфере.

**Ключевые слова:** инвестиции, инвестиционная безопасность, инвестиционная деятельность.

R. P. BOYCHUK

PhD, Leading Researcher of the Scientific and Research Institute of Providing Legal Framework for the Innovative Development of National Academy of Law Sciences of Ukraine

## PROBLEMS OF LEGAL PROTECTION OF INVESTMENT SECURITY OF UKRAINE

**Problem setting.** For more than two decades, Ukraine has accumulated experience in investment activity, its legal regulation; pursued an active policy to create an effective domestic investment market, to attract the foreign capital to the country, but to this day it was unable to develop effective, adequate mechanisms of detection, monitoring and prevention of risks in the investment field at the state, regional and individual levels.

**Analysis of recent researches and publications.** Such leading scientists as: D.V. Zadhaylo, V.K. Mamutov, O.P. Podtserkovny, S. V. Hlibko, V. Ustimenko, V. S. Shcherbyna, A. M. Vinnik, M. P. Lukinskaya and many others made a significant contribution to the formation of theoretical-methodological and practical aspects of investment support of socio-economic development of the country on the basis of state regulation of investment activity.

**Target of research.** The purpose of this article is to analyze the sources of legal regulation of ensuring the investment security of Ukraine and the problems of legislative formation of mechanisms for detection, monitoring and counteraction to threats in the investment field.

**Article's main body.** The article analyzes the legislative approaches to the definition of "investment" and its main features. The concept of investment security is revealed, the main factors influencing it have been given also. The article analyzes the state of Ukraine's legislation regarding the consolidation of the legal mechanism of counteraction to the threats to the investment security of the state, as well as gives recommendations on the directions of the formation of legislation in this area.

**Conclusions and prospects for the development.** From the standpoint of the structure of the legal mechanism of investment security provision, it is necessary to include three interconnected components: the formation of an investment asset, investment and the implementation of an investment project. It is substantiated that each component of the mechanism for providing investment security must comply with the relevant legal regime, conditioned by the forms of ownership of investments and objects of investment activity, the type of resources and the legal regime of its use, with a harmonious combination of public and private interests.

**Keywords:** investment, investment security, investment activity.